นิทรรศการจิตรกรรมย้อนหลัง
2504-2530

สงัด ปุยอ๊อก

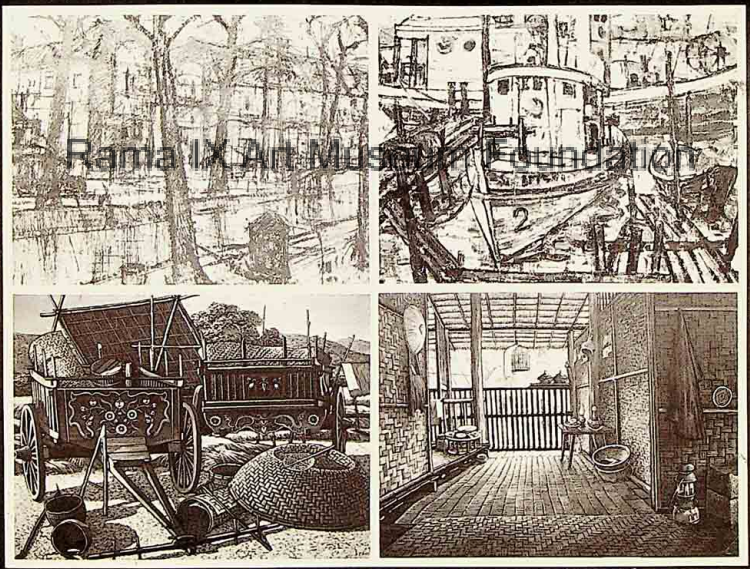

Rama IX Art Museum Foundation

THE RETROSPECTIVE EXHIBITION

SA-NGAD PUI-OCK

Rama IX Art Museum Foundation

ณ ห้องนิทรรศการ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
สาขาสะพานผ่านฟ้า ชั้น 2 ถ.ราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร
13-30 มิถุนายน 2530 เวลา 8.30-17.00 น. ทุกวัน เว้นวันอาทิตย์

AT MUSICAL ART CENTRE BANGKOK BANK
SAPANPHANFA BRANCH
13-30 JUNE 1987 8.30 A.M.-17.00 P.M. MONDAY
TO SATURDAY

มูลนิธิ
หอศิลปะแห่งชาติรัชกาลที่ ๙
RAMA IX ART MUSEUM FOUNDATION

นายสงัด ปุยอ๊อก

เกิด 20 กุมภาพันธ์ 2482
จังหวัดราชบุรี

Rama IX Art Museum Foundation

การศึกษา

2500 จบมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเบญจมราชูทิศราชบุรี
2503 ได้รับประกาศนียบัตรประโยคครูประถมการช่าง โรงเรียนเพาะช่าง
2507 ได้รับอนุปริญญาศิลปบัณฑิต คณะจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
2518 ได้รับปริญญาตรีศิลปบัณฑิต คณะจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปัจจุบัน เป็นอาจารย์สายวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โทร. 221281 ต่อ 26
บ้านพักเลขที่ 130/14 หมู่บ้านเชิงดอย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โทร. 211297

ประวัติรางวัลและการแสดงศิลปกรรม

2504 ได้รับรางวัลประกวดภาพเขียนในงานสัปดาห์แห่งวรรณคดี ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
2504 ได้รับรางวัลการประกวดภาพเขียนจากองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
2504-5 ส่งผลงานเข้าร่วมนิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 12-13
2506 ได้รับรางวัลเกียรตินิยมอันดับ 3 ในงานศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 14
2506 ร่วมนิทรรศการ 5 ศิลปินที่บางกะปิแกลลอรี่
2507 ส่งผลงานเข้าร่วมแสดงศิลปกรรมร่วมสมัย ที่ประเทศอังกฤษ
2507-10 ส่งผลงานเข้าร่วมนิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 15-18
2520 ร่วมนิทรรศการผู้สอนศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่สำนักข่าวสารอเมริกันเชียงใหม่
2521-30 ร่วมนิทรรศการศิลปินกลุ่มลานนา ครั้งที่ 1-8
2524 ร่วมนิทรรศการศิลปกรรมของกลุ่มศิลปินเชียงใหม่ ที่โรงแรมไฮแอท ออร์คิด เชียงใหม่
2525 ร่วมนิทรรศการศิลปกรรมของธนาคารแห่งประเทศไทย
2526 ร่วมนิทรรศการผลงานของผู้สอนศิลปในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ 1
2526 ร่วมนิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัยประจำปี 2526 ของธนาคารกสิกรไทย
2527 ร่วมนิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัย 27 ณ ศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ กรุงเทพฯ
2527 ร่วมนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 8 ของธนาคารกรุงเทพ
2528 ร่วมนิทรรศการผลงานในของผู้สอนศิลปในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ 2
2528 ร่วมนิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัยประจำปี 2528 ของธนาคารกสิกรไทย
2528 ร่วมนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 9 ของธนาคารกรุงเทพ
2529 ร่วมนิทรรศการศิลปกรรมการกุศลที่โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพฯ
2529 ร่วมนิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัย 2529 ของธนาคารกสิกรไทย
2529 ร่วมนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 10 ของธนาคารกรุงเทพ
2530 ร่วมนิทรรศการผลงานของผู้สอนศิลปในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ 3

การแสดงผลงานจิตรกรรมย้อนหลัง ของ สงัด ปุยอ๊อก

เทพศิริ สุขโสภา

โดยทั่วไปแล้ว การแสดงผลงานย้อนหลังของผู้ใด ย่อมช่วยให้เห็นพัฒนาการของผู้นั้นว่าขึ้นหรือลง มีอุปสรรคหรือประสบความสำเร็จในแง่ไหน ซึ่งเป็นบทเรียนเฉพาะตัวของเจ้าของผลงานเอง รวมทั้งผู้ที่สนใจใคร่ศึกษาบทเรียนของผู้อื่นด้วย

ไม่ว่าผลงานนั้นจะดีหรือด้อยเพียงใด หากผู้นั้นมีผลงานจำนวนหนึ่งแล้ว ย่อมมีบทเรียนไม่มากก็น้อย

กล่าวเฉพาะ สงัด ปุยอ๊อก มีผลงานจำนวนหนึ่ง ซึ่งแบ่งออกเป็นสองช่วงด้วยกัน

ช่วงแรก ส่วนมากเป็นสีน้ำ ปี 2504-2508 ใช้สีทึม ๆ ภาพเรือมากกว่าภาพทิวทัศน์ ทุ่งนา หรือวัด แล้วว่างเว้นไปประมาณ 8 ปี

ช่วงหลังจากปี 2516 จนปัจจุบัน ใช้สีฝุ่นหรืออะคริลิค เป็นภาพชีวิตชนบทภาคเหนือ บ้านเรือนและทุ่งนา สีสว่างสดใสมากขึ้นตามลำดับ

ถ้าจะมองวิวัฒนาการของผลงานที่จัดแสดงครั้งนี้ให้ชัดเจนดีขึ้น คงต้องมองชีวิตของผู้สร้างงานประกอบกันไป ภูมิหลังวัยเด็กของผู้สร้างงาน ซึ่งมีส่วนเสริมช่วยให้เด็กคนหนึ่งก้าวไปสู่การจับพู่กัน

หากจะมองย้อนวัยเด็กของสงัด ซึ่งเกิดริมฝั่งน้ำแม่กลอง ราชบุรีแล้วก็ไม่สงสัยว่าเหตุใดภาพช่วงแรกของเขาจึงมากไปด้วยภาพเรือ เขาเห็นเรือมาตั้งแต่เด็ก หลังสงครามโลกครั้งที่สอง น้ำแม่กลองเต็มไปด้วยเรือประทุน มีทั้งแจว ทั้งพาย บ้างถ่อ บ้างโยง เรือยนต์มีน้อย รับจ้างลากเรือโยงเป็นแถวยาวเหยียด บรรทุกทรายจากต้นน้ำล่องมาเพื่อการก่อสร้างทางด้านใต้ ๆ ปลายน้ำใกล้กรุงเทพฯ ซึ่งเต็มด้วยโคลนเลนเพราะเป็นที่ลุ่ม

เรือเหล่านี้บางส่วนก็บรรทุกโอ่งที่ปั้นแถบชานเมืองราชบุรี ซึ่งดินดีมีความเหนียว เผาแล้วแกร่งเหมาะกับการปั้นโอ่งขนาดใหญ่ โอ่งซึ่งมักจะเป็นลายมังกร ได้อิทธิพลจีน บรรทุกเรือออกอ่าวไทยไปขายตามฝั่งทะเลจังหวัดต่าง ๆ บ้างทวนน้ำเจ้าพระยาขึ้นไปจนถึงจังหวัดนครสวรรค์ จากนั้นโอ่งจะลงเรือขนาดเล็ก ถ่อขึ้นไปขายตามลำแควทั้งสี่ ปิงวังยมน่าน อีกต่อหนึ่ง

โดยเหตุที่ราชบุรีมีดินเหนียวดี มีโรงปั้นโอ่งหลายสิบแห่ง คนงานที่มีฝีมือปั้นไม่น้อยคนติดดอก ประดับลายรอบโอ่งก็มีมาก พี่ชายใหญ่ในบรรดาพี่น้องท้องเดียวกันถึง 14 คนเป็นช่างปั้น แล้วต่อมาขยับขึ้นเป็นช่างติดดอกด้วย ช่วยครอบครัวหาเงินเลี้ยงน้อง เพราะพ่อซึ่งถนัดปั้นตุ๊กตาดินประดับขนไก่ขาย เป็นงานประณีตต้องใช้เวลามากเกิดปัญหา ตุ๊กตาพลาสติคออกมาตีตลาด บ้านจึงขาดรายได้หลัก

แล้วพี่ก็พาน้องชายไปรับจ้างหมุนแป้นปั้น พร้อมกับฝึกติดดอกโอ่งกับเขา เอาดินขาวผสมดินแดงมาปั้นเป็นแท่ง ลูบติดตัวโอ่ง จากนั้นใช้เครื่องมือขูดขีดใส่รายละเอียดเพิ่มลงไป รูปมังกรงูใหญ่ แต่คนที่มีฝีมือก็จะแยกทำรูปม้ารูปไก่ สงัดซึ่งเวลานั้นยังเป็นเด็กเล็กอยู่นึกสนุก ทำเป็นรูปเรือหงส์ สัตว์หิมพานต์ ภาพการชนช้าง เจ้าของโรงงานก็ชอบ ลูกค้าก็สนใจซื้อ สั่งลายพิเศษให้ราคาดีกว่าฝีมือธรรมดาทั่วไปหลายเท่าตัว เมื่ออยู่ชั้นมัธยมก่อนปี 2500 นั้น สงัดทำเงินได้มากกว่าครูที่สอนเขาในโรงเรียนราว 2 เท่า

Rama IX Art Museum Foundation

ควรจะเล่าไว้ในที่นี้ว่า ราคาติดดอกในสมัยโน้นใบละ 7 บาทนั้น ปัจจุบันราคาเหลือเพียงบาทกว่า เพราะช่างตัดราคากันเอง หลายปีเข้าก็ทรุดทั้งราคาและฝีมือ ฉลุแม่แบบ จะเอาแบบไหนก็ได้ ทาบลงบนตัวโอ่ง แล้วป้ายลวดลายลงไปตรงช่องว่าง วันหนึ่ง ๆ จะทำกี่ร้อยใบก็ได้ แต่ช่างที่มีศักดิ์ศรีชอบที่จะแสดงฝีมือ ป้ายลวดลายสด ๆ ก็ยังพอมีตัวตนอยู่ เป็นเรื่องของผู้ที่สนใจศิลปะพื้นบ้านควรศึกษาค้นคว้าเป็นต่างหากออกไป

นอกจากสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นข้างต้น มีส่วนเป็นแรงดลใจให้สงัดแล้ว ครูผู้สอนศิลปะในโรงเรียนมัธยมของเขาก็มีส่วนช่วยเสริม แนะนำเป็นกำลังใจ สนับสนุนให้วาดภาพแสดงส่งเข้าประกวดตามงานต่าง ๆ ทั้งยังจัดหาอุปกรณ์ ซื้อกระดาษและสีให้

วัดใกล้โรงเรียนซึ่งเป็นวัดใหญ่ จัดงานบ่อย คนขึ้นมาก มีช่างแทงหยวกแสดงฝีมือตกแต่งลวดลายฉลุบนกาบกล้วยให้ได้เห็นเป็นประจำ รวมทั้งคนข้างบ้านเป็นช่างสร้างโบสถ์ ปั้นและหล่อเทวดาลายไทยประดับประดาอาคาร ทั้งหมดนี้มีส่วนช่วยให้สงัดเข้าใจภาพไทย ๆ นำไปใช้ติดดอกโอ่งได้ดีกว่าคนอื่น

แต่การเรียนศิลปะทั้งหมดของเขาที่กล่าวมา ยังขาดหลักเกณฑ์ เป็นการเรียนอย่างไม่มีระบบ จนกระทั่งเข้ามาเรียนโรงเรียนเพาะช่าง จึงเข้าใจพื้นฐานการเขียนภาพแจ่มชัด เริ่มสนุกกับการเขียนภาพมากขึ้น และยังสนุกมากขึ้นเมื่อเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะจิตรกรรม

วันหยุดเริ่มออกเขียนสีน้ำตามคลองต่าง ๆ บ่อยครั้งติดตามไปกับ อ.สวัสดิ์ ตันติสุข ซึ่งเชี่ยวชาญสีน้ำ ได้ภาพจำนวนหนึ่งในช่วงปี 05-08 ดังที่นำมาแสดงย้อนหลังครั้งนี้

Rama IX Art Museum Foundation

ภาพสีน้ำชุดนั้น เขียนบนกระดาษลอก กระดาษวาดเขียนทั่วไปสามารถลอกออกเป็นสองแผ่นได้ ผิวกระดาษจะหยาบขรุขระเป็นขน ป้ายพู่กันแล้วสีดูไม่คมแข็ง เขียนแดดจะเหมือนมีประกาย เขียนเงาเข้มเหมือนมีอากาศพร่าพราย วิธีการเขียนของสงัดถนัดตวัดพู่กันแม่นยำรวดเร็ว คล้ายภาพที่ร่างด้วยพู่กัน ประกอบขึ้นจากเส้นตรงเส้นโค้งฉับไว ยิ่งป้ายเร็วเท่าใดรอยป้ายสีก็จะยิ่งติด ๆ ขาด ๆ เกิดบรรยากาศชวนดูไปอีกแบบหนึ่ง

ภาพเรือส่วนใหญ่สีทึมแต่ก็ใส คล้ายเวลาแดดร่มหรือฝนครึ้ม บรรยากาศสงบเย็น รูปทรงเรือมีเส้นโค้งของกาบเรือและประทุนครอบ อ่อนหวานแต่แข็งแรง เขียนยาก ถ้าเส้นพลาดเรือจะบิดทรง ไม่ว่าจะมองตรงหรือมองเฉียง ส่วนใดที่เขียนซ้ำเส้นจะเสียความเฉียบคม การสั่งมือต้องได้อย่างใจ

เรือจอดเคียงคู่ดูมีชีวิตชีวาในลำคลอง เรือจอดเรียงรายเป็นแถวต่อ ๆ กันยามน้ำลง หรือรอคอยให้ประตูน้ำเปิด มีทั้งสะพานยื่นจากฝั่ง มีทั้งสะพานโค้งข้ามคลอง เสาระโยงจากน้ำ บ้างสูง บ้างต่ำ เชือกห้อยย้อยตกท้องช้างผูกโยงเรือไว้ กลายเป็นอีกเส้นที่จะต้องเขียนอย่างเฉียบคม ประสานเข้ากันกับความโค้งของประทุนและกาบเรือ

Rama IX Art Museum Foundation

ชื่อภาพ **คลองบางกอกใหญ่ หมายเลข 1**
ขนาด 14"×21"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2505

บางแห่งมีเสาไฟตั้งในน้ำ บ้านเรือนริมคลองสองฟาก แนวรั้วไม้กั้นกันน้ำเซาะฝั่ง ประกอบด้วยเส้นตรงและโค้งทั้งสิ้น สำหรับคนมือชำนาญแล้ว ฝีแปรงรอยพู่กันจะเหมือนเขียนเอา ๆ ภาพแล้วภาพเล่าคล้ายกับเขียนเล่น หรือคล้ายกับเอาเส้นมาสานกันอย่างง่าย ๆ

Rama IX Art Museum Foundation

ชื่อภาพ **คลองมหานาค หมายเลข 1**
ขนาด 14"x21"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2505

ชื่อภาพ **คลองบางกอกใหญ่ หมายเลข 2**
ขนาด 14"x21"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2505

ชื่อภาพ **คลองมหานาค หมายเลข 2**
ขนาด 14"x21"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2505

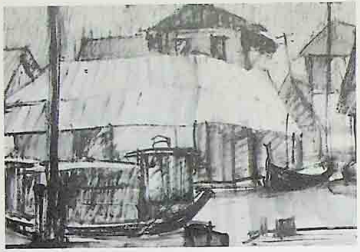

ชื่อภาพ **บางแค หมายเลข 1**
ขนาด 14"x21"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2505

ชื่อภาพ **มหาชัย หมายเลข 1**
ขนาด 13"x19"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2507

ชื่อภาพ **ริมฝั่งแม่กลอง ราชบุรี**
ขนาด 14"x21"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2520

Art Museum Foundation

ชื่อภาพ **วัดโพธิ์ หมายเลข 1**
ขนาด 14"x21"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2504

มีภาพตามตรอกซอกซอยอยู่บ้างบางภาพในช่วงปีดังกล่าว ภาพหนึ่งมีแม่ค้ากับหาบสำหรับคอนขาย ผ้าใบกันแดดคลุมเหนือหัว ภาพส่วนมากของสงัดเกือบหาคนไม่เห็น อาจเป็นได้ว่าไม่ถนัดเขียนภาพคน หรืออาจไม่ชอบเขียน แต่นั่นก็ไม่สำคัญ ใครก็ตามหากจับพู่กันมานานปี ย่อมเขียนอะไรก็ได้ ถ้ามีใจอยากเขียน

บางคนเขียนภาพอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่างเดียว ดอกไม้ ทิวทัศน์ ภาพคน หรือสิ่งของตามที่ตาเห็น ขณะบางคนสนใจภาพตามอารมณ์ความรู้สึก หรือจินตนาการขึ้นในโลกฝัน ภาพทุกแนวมีค่าเสมอกันถ้ามีอยู่

Rama IX Art Museum Foundation

ชื่อภาพ **บางกอกน้อย**
ขนาด 14"×20"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2505

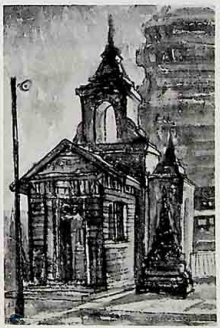

ชื่อภาพ **ดีกเก่าราชวงศ์**
ขนาด 15"×22"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2506

ชื่อภาพ **บางขุนเทียน หมายเลข 1**
ขนาด 14"×21"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2505

ชื่อภาพ สามโคก นนทบุรี
ขนาด 15"x21"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2505

ชื่อภาพ สามโคก นนทบุรี
ขนาด 14"x21"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2505

ชื่อภาพ วัดกัลยา
ขนาด 18"x25"
เทคนิค สีน้ำ
พ.ศ. 2507

ในช่วงปี 05-06 นั้น ทั้งรุ่นพี่และเพื่อน ๆ ที่เรียนศิลปะในสถาบันเดียวกัน ต่างตัวต่อภาพที่มีแนวใช้เส้นสูง ต่างให้อิทธิพลต่อกันและกัน ผลงานของสงัดอาจจะดูไม่เด่นเท่ารุ่นพี่ ๆ นี้เป็นความเห็นของเพื่อนคนหนึ่ง ซึ่งมาวันนี้เมื่อได้มองย้อนผลงานเก่า ๆ แล้วต้องยอมรับ ว่าสงัดมีบางอย่างที่เป็นตัวเองอยู่ไม่น้อย

ภาพวัดมีไม่มาก ภาพทุ่งไร่ทุ่งนาหายาก บางภาพเป็นหมู่บ้านทำตุ่มชื่อสามโคก ทำครกด้วย มีเตาเผาก่ออิฐทรงสูง ฟืนยาวพิงข้าง ๆ บ้างกองซ้อนกับพื้น มีบางอย่างคล้ายฟื้นความหลังครั้งเขายังเป็นเด็กเกี่ยวพันกับโรงงานโอ่ง

Rama IX Art Museum Foundation